

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Asiaticae Historiae Societatis Iesv Pars ...

Libris Qvatvor Conseqventibvs Pertexens, Quae post beatum S. Xauerij
Obitum Soc. Patres ad Dei gloriam in iisdem Prouinciis gessere

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1667

21. Vocatur à Xaverio in Iapon. Berz.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11445

verè sancti. Equidem haud negem tulisse ipsum è seculo virtutis initia minimè vulgaris, magnique pendenda in adolescente secularibus occupato, cuius sit argumentum quod Vlyssipone Sebastiano Morales hero suo dedit. Visus huic erat nescio quid negligentius curasse, ergo iratus præter omnem modum, non tantum convitiis, sed etiam fustibus eum oneravit, dum iram cædendo saturasset: bonus juvenis ad verba, & verbera nullum perturbati animi signum dedit, nihil excusavit aut indignatus est; sed horis aliquot interjectis, hero sui jam compoti & tranquillo se sistit baculum tenens quo contusus ab eo fuerat, & eccum ait, pari libertate & modestia, eccum mi Domine baculum, cape, licet nunc, & si reus sum ad libitum plecte, quando jam tuus es & pacatus, neque is ego sum cui culpa placeat, displiceat pœna: rogem hoc solum ut castigaturus in posterum famulos, rationem adhibeas consiliariam non iram, ne fiat tibi errore quem plectes correctio ipsa damnosior: quibus herum facti pœnituit, & esse consideratior didicit.

Ibat tertius laborum Ormuziensium Berzeo annus, quibus etsi perinde angustum coleret & difficilem agrum, ut si foret orbis compendium, nec esset unquam inde abiturus, verum in Iaponia & Siniis nunquam non desiderii vagabatur quod se aduocandum Xaverij promisso nouerat sperabatque illic martyrio positurum, & venit tandem euocatio tamdiu expectata, non facta modo proficiscendi facultate, sed profectio-
ne etiam imperata: Nouembri enim anno 1549. Cangoxima Iaponiæ vrbe has dedit ad illum Xaverius literas. [Tuorum conscius desideriorum, & ardentis in animorum salutem studij, peculiariis vero ad has regiones Christi fide imbuendas, mihi quoque hoc persuadeo, parasse te illa virtutum præsidia quibus quod tantopere optasti in opus conferas, humilitatis potissimum. Quod majori vestro merito ut fiat, vobis P. Gaspari, Baltazari Gago, Iacobo Caruallio in virtute Obedientiæ præcipio, nisi debilitas corporis obstabit, simul in Iaponiam vbiicumque fuero me conueniatis, Meaci verò Deo dante futurum me puto. Vos porro Baltazar Gage, & Iacobe Carualli, in eo itinere P. Gaspari parebitis cuius prudentia, & moderatione confido plurimum vos ut maximè decuerit regendos. Et quia non possum de aduentu vestro dubitare, perspecta vestra celeritate ad parendum, & sacrificandam illi vitam, quæ suam pro nobis perdere antenertit, supersedeo pluribus; expecto vos, & magna spe teneor vestri, Deo fauente reuiscendi.] Par votis extitit tam longum dilatis lætitia gestiens, actio gratiarum & amoris accessio, quiduis agere, & pati anhelantis in obsequio Ecclesiæ; conuersione ethnicorum, & explendo vocationis tam arduæ nomine. Scripsit ad nostros in Europam, ut secum Deo gratias agerent, & quasi assignatæ sibi ab Xaverio prouinciæ sustinendæ, parciore foret commeatu quicquid Ormuzij mirabiliter egerat, nouis cœpit officiis insudare, virtutis heroicæ, quæ Euangelicas operas ad expeditionem tam arduam perficit: interea dum mare aperitur, quod sexto quoque mense in Indiam patet.

H Sed

21.
Vocatur à
Xaverio in
Iapon. Berz.

Sed enim ciuitas sensu longè diuerso perculsa est, cognita parentis optimi quæ prope aberat iactura. Tametsi enim multos recrearet qui se illi putabant fore in Iaponiam comites, idque pridem vehementer poscebant, verum alij omnes, ne audire quidem de illa poterant. Quibus aliud quoque superuenit, quod profectio Berzei in ambiguum redacta grauem illi creauit molestiam. Illuc Antonius Noronius classe inuectus expedita, bis mille armatos duxerat, insignem aliquam in Mauros cladem portans. Goa eo consilio venerat, legebatque tacitè in Sinu Arabico locum impressioni opportunum. Dum illos moratur post bimestre indicta profectio, quingentos Berzeus audiuit contentes spatio dierum quindecim, subinde reliquos. Sic vt tam intenta duorum mensium opera, vix illi duas ad nocturnam quietem horas relinqueret, ad capiendum verò, tertio quoque die quantum morti arcentæ cibi opus esset, quartam horæ partem. Sed difficultatis summa classis in bellum ituræ discessus intulit: negabat Noronius, negabant ejus duces & milites se vela facturos nisi comite Berzeo, ad eò animum ad ducendum illum obstinarant; id Dei, id Regis obsequium poscere, fore illum vtrique obnoxium, si rem tantam sua destituisset præsentia; nec valebat apud illos excusatio literarum quas ab Xauerio exhibebat, seuerè iubente vt in Iaponiam se conferret, interpretabantur enim Xauerium si præsens adesset, cessurum præsentis necessitatis articulo; ac ne quo vel tenui vellicaretur scrupulo Obedientiæ infringendæ, causam doctis probisque permitteret, quo iissent eorum sententiæ, fidenter & ipse illò iret. Fuere ij de vrbis Clero, alijque nonnulli, à quibus in vtramque partem res disputata est. Iudicatum ex voto Noronij; debere Berzeum suspitione quauis errandi posita, morem illi gerere, & exercitum comitari. Denuntiatur illi eorum sententia additurque fore vt si pertinaciùs obstaret, vi adhibita eò traheretur; quod tam insolens factum auersurus iis denique manus dedit, sic tamen vt oppositum à Deo quantis valuit lacrimis, & precatione contenderet, instaurato etiam, vt scribit ipsemet, Obedientiæ suæ voto, dolenterque compellans *Domine vim patior responde pro me.* Et plane adfuit compellanti Deus, classe anchoras tollente febrî acuta corripitur: iis cruciatibus adjuncta quibus ad extrema deductus, nullam spem sui medicis reliquit, ita spe quoque illius vehendi Noronius excidit. Quare Catifam versus (quam ab eo captam haud pridem narrauimus) cursum armaque intendit, dato suis negotio, vt si forte illi meliuscule fieret possetque mare pati, statim ad exercitum deferretur. Verùm is morbum, Dei vocem ratus qua significaret, nullius prætextu rationis, discedendum ab Obedientiæ præscriptis; & voluisse se doluit, & voto se obstrinxit, nullius se vnquam persuasione auocatum iri ab destinato in Indiam reditu. Moxque ab hoc voto, mulier indigena ejus intravit cubiculum & jacentis miserta, quod vltro spondebat, illum triduo sanauit. Eludenda restabat importunitas nauigij ab Noronio in portu relicti ad illum si conua

conuāsceret euehendum, sed is catē adeò & solerter male vrgētes circumduxit, vt persuaserit F. Andream Fernandes virtute præstantem potius secum eueherent, vt pote rei militaris experientissimum, ante Societatem initam ducis officio sæpius in bello functum, & in naualibus præliis felicem; expugnandæ tandem marte haud minus difficili obiciebantur vr̄bis excubiæ, ne cum Noroni; recepta Catifa Goam repetente conscenderet, præter quas etiam indictæ nautis graues pœnæ si quis illum admitteret in nauim; ipse Noronio fauente qui se tanti viri comitatu beatum sperabat ad belli conatus quos meditabatur, vim illam omnem, & diligentiam industria peruenit. Iussis enim portari quàm occultissimè in Prætoriam donis quæ in Iaponicam missionem piorum obtulerat largitas, (ea vestes ad sacrum pretiosissimas cum suppellectili reliqua ejsdem splendoris continebant fueruntque Xauerio in Sinas vsui) media nocte clam cunctis ad nauim cimba delatus est, & ante primam auroram Ormuzio soluit nunquam postea reuifendam, illud Dauidicum lætus canēs, *Quoniam ipse liberauit me de laqueo venantium.* Ex iis duodecim quos ab eo diximus eruditos haud plures tribus comites assumpsit, nam ex iis quinque obierant præstantissimi iuvenes, summaque expectationis, nisi nimio feruore extra modum abreptos longius, dum volunt magistri labores & pœnas corporis, clam ipso æquare grauitas ponderis oppressisset. Cæteros reliquit ad noui Collegij curandas primitias, quas Gonzalo Rodriguez tradidere in Berzei vices Ormuzij aliquanto post succedenti, sed hic siue discessus seu fuga Berzei momento vr̄bem implens, incredibile est quanto mœrore omnes affecerit, Regem, populum, ipsos infideles, & sedandis eorum animis, quàm parum valuerit, quod suos discipulos promittere ciuibus iusserat, non defuturum illis de Societate affectu in illos non imparem; virtute ac scientia majorem; nec enim posse putabant fieri vt sibi quisquam obtingeret, nisi longe illo multumque inferior; præterquam si, quod extra spem erat, Xauerius veniret. Nec profecto a iusta errabant, viri tanti æstimatione, rerumque ab eo triennij spatio mirabiliter gestarum in liberando, excolendoque agro, tot vitiorum vepribus horrente; nec obliuiscuntur qualem reperisset, & cernebant qualem discedens relinqueret tradit ipse ex multitudine piorum operum; ex commotione audientium Dei verbum, ex largâ in egenos, multorum erga se ipsos parsimonia, religionis cultu, vsuque sacrorum visum sibi Conimbricæ non Ormuzij agere; imo in media primigeniæ Christianitatis Ecclesia; quod populi bona pars magnis desiderijs flagraret fundendi pro Christo sanguinis. Adulteria, fugæ maritarum, concubinarum cum Mauris & ethnicis, & his magis probrosæ libidines eo venerant execrationis, vt cum antea vbique velut iure proprio regnarent, tunc nusquam aut essent, aut quasi portenta inuisa omnibus, laterent. inimicitia publica pace composita; restitutum æs vltro supra iusti summam; sublata hircines iniqui feceris; ad æquitatem recusi contractus; conuersiones ad Christi fidem

quamplurimæ; remanentibus in perfidiæ cæcitate, insitus tamen amor, & obleruatio legis naturalis. Ad hæc institutio sanctorum operum quibus apud Mauros conciliata veneratio legis Christianæ, quam iis Christianorum improbitas despicabilem fecerat. Erectæ in Maurorum fanis ædes sacræ, hebdomadarij supplicantium processus, & nudipedum & sesqui toto milliari sese flagellis cædentium. Diuina in templis officia ad formæ solennis splendorem reducta; inductus per vicos, & agros vsus Christianæ doctrinæ carmina decantandi; reuocati in melius clerici, & publicorum præfecti munerum, vt eorum non virtute minus quam prudentia ciues regerentur; ad hoc vicarius, qui Societatis institutum complecti auebat, arcis Præfectus, & ex primoribus aliquot, exercitiorum meditationibus exculsi; multi denique in diuinis, eò vsque proveci, vt possent aliis eorum magistri effici, quæ viri apostolici laboribus debentur omnia, cui præter inopinos quibus accersebatur casus, nulla diu nocturne à fructuoso aliquo munere vacabat hora. Festis ad Christianos liberos & adultos, mane habebat conciones, de meridie ad mancipia & pæros, quos tintinnabulo colligebat ipse per compita, vt fuerat ab Xauerio edoctus. Lunæ instituendis ethnicis, diem veneris Mauris dabat, Sabbathum Iudæis, quod essent soliti eos dies ex ritu colere. Christianam doctrinam tradebat quotidie urbem quot noctibus obibat æris sono sopitos excitans ad precationem pro defunctis, & culpa lethaliter faucis, Residuum temporis disputationibus insumebat aduersus infideles; consiliis apud mercatores, de bono & recto negotiorum iure; neophytorum eruditioni; confessionibus peccatorum, ægotantium ministeriis, vincitorum consolationi & correctioni; sed in turba tam spissa operosarum occupationum, eam animi sui gerebat curam, vt si nihil præterea cogitaret, eo vitæ pauperis & austeræ inflexo, & constanti decursu, vt posset hic vel vnus sufficere, ad emendandam illam urbem.

21.
Labores González Rodriq.
qui Berzeo Ormuzij successit.

Nunc antequam pergo scribere, quæ hinc ad obitum de Berzeo per biennium supersunt, colligendos mihi breui epitome arbitror annos residuos Ormuziensis Missionis ad decimum septimum; quo parè admodum respondens sudoribus operariorum, relicta est aliis qui ejus in se receperant curam, vt alibi nostrorum opera fructuosius locaretur. Dum igitur Goam Berzeus Ormuzio; Goa ejus successor, Gonzalus ab India recens tendebat Ormuzium, magnis veni doctrinæ, virtutumque instructus dotibus, quas in Æthiopia quàm præclare explicuerit reddemus suo loco. Nam enauigãdis milliariibus quingentis supra mille, dies insumpsit quinquaginta, iter nactus iactatione varia infestum. Diuersis interim nauarum circulis concionabatur quotidie, & mysteria fidei tradebat, commodabat ægotis operam, quos solent infausta nauigationes semper multos habere; sub serum diei frustum panis, & aquam mendicatio rogabat; viatici enim secum nihil tulerat, præter Deo confisam paupertatem qui suorum inopiæ nunquam deest. Sic anno 1551. Ormuzium